

Shrneme-li tudíž shora uvedené úvahy, dojde ke zkrácení řízení o námitkách nepřislušnosti hlavně tím, že bude lze již při prvním roku postoupiti žalobu, což ostatně se již dříve, avšak nesprávně, v praxi dělo, a že nebude zapotřebí u sborových soudů konati v těchto případech nový první rok. Jiná ustanovení nebudou míti v zápětí zkrácení řízení, neboť možnost, aby vznesená námitka byla ihned při ústním jednání zamítnuta, jest velmi omezena a v praxi k podobnému zamítnutí asi stěží kdy dojde.

Z P R Á V N Í P R A K S E

Význam valutové, zvláště dolarové doložky jest posuzovati podle konkrétního stavu jednotlivého případu.

Mezi stranami jest nesporno, že žalovaná firma dodávala v roce 1934 do mlýna žalobčína elektrickou energii podle smlouvy dojednané r. 1927 a doplněné 1. 8. 1928, podle které měly smluvní strany stanoveny určité jednotkové ceny elektrické energie v Kč s doložkou, že ceny se mění podle dočasné ceny dolaru v určitých dnech prosincových, parita New York Praha se zřetelem na relaci ze dne 1. 8. 1928 totiž 1 dolar = 33'85 Kč a sice v případě, že kolísání dostoupí rozsahu více než 10%. Dále jest nesporno, že za rok 1934 uplatňovala žalující strana u žalované strany cenu proudu v Kč vypočítanou podle středního kursu dolaru z prosince 1933 per 21 Kč 45 h, pročež zaplatila žalobkyně plně účtované žalovanou elektrárnou částky 43.689 Kč 31 h, ale žádá v žalobě o vrácení přepiatku 33.947 Kč 05 h.

Žalující strana odůvodňuje svůj žalobní nárok tím, že přeplatila za odebraný proud právě uvedenou částku, poněvadž ve smyslu oné smlouvy nastal pro rok 1934 případ snížení odběrní ceny, neboť původně smluvená valuta čsl. byla dodatečně změněna na valutu amerického dolaru a čs. koruna zůstala jen jako platební prostředek, a nebylo při stanovení dolarové směrnice myšleno na to, aby se zabránilo poklesu čs. koruny, ježto počítalo se i se stoupnutím kursu koruny oproti kursu dolaru, kdežto o poklesu koruny nemohlo jíti, jelikož této možnosti brání zákon číslo 102/25 Sb. z. a n.

Žalovaná strana namítá, že nenastal případ změny odbírací ceny, poněvadž změna v relaci mezi dolarem a čs. korunou nenastala poklesem této, resp. změnou na její straně, nýbrž umělým znehodnocením dolaru, který byl odpoután od zlata, takže pro takovýto případ ono dojednání stran neplatilo, nýbrž strany naopak předpokládaly, že dolar zůstane nezměněn.

První stolice žalobu zamítla v podstatě z těchto důvodů:

Je notorické a bylo tedy známo i žalující straně, že tak zvaná dolarová klausule všude tam, kde v dlouhodobých smlouvách se vyskytuje jako v této smlouvě dojednané na šest let, má za účel zabrániti poškození jedné strany, které by mohlo nastati při větším poklesu nebo znehodnocení valuty považované všeobecně za méně hodnotnou a stálou, jako tomu bylo ať právem či neprávem u čs. koruny, vzhledem na zákon č. 102/1925 Sb. z. a n., neboť v době smlouvy nebyla ještě měnou zlatou. Naproti tomu za valutu nejstálější byl pokládán americký dolar vázaný na zlato, a bylo tedy účelem oné klausule dolarové v daném případě zabrániti škodám pro jednu nebo druhou stranu ze znehodnocení koruny (inlace) nebo z jejího zhodnocení (deflace) vyplývajícím, ale na změny na straně dolaru samého nebylo myšleno, takže strany měly na paměti jen změny čs. koruny vůči dolaru, jaký byl v době uzavření smlouvy, to je dolaru zlatého, nečítaly však vůbec s jeho umělým znehodnocením, tím, že byl odpoután od zlata.

Poněvadž tedy ten dolar, který v prosinci 1933 měl kurs 21'45 Kč není totožný s tím, který si strany zvolily za měřítko množství čs. korun jako smluvního plnění, tudíž není možno bráti pro určení plnění dolar od zlata odpoutaný za základ výpočtu, a mohla by tu podle úmyslu stran přijíti v úvahu hodnota takového množství zlata, které v době dojednání smlouvy representoval jeden »zlatý« americký dolar.

Poněvadž žalující strana netvrdila, že v poměru k takovému měřítku zaplatila při plnění smlouvy více než měla platiti, bylo žalobu zamítnouti jako bezdůvodnou.

Vrchní soud potvrdil tento rozsudek na odvolání žalobkyně v podstatě z důvodů první stolice.

Nejvyšší soud na dovolání žalobkyně žalobní prosbě co do důvodů vyhověl, změniv takto rozsudky obou stolic nižších, a uložil odvolacímu soudu, aby v otázce výšky žalobního nároku ve sporu dále pokračoval a aby potom znovu rozhodl, a to z těchto

d ů v o d ů :

Ve věci samé poukazuje Nejvyšší soud na svou judikaturu (č. 14.120 a 14.304 Sb. n. s.), podle které třeba posuzovati spory ohledně valutových najmě dolarových doložek podle konkrétního stavu jednotlivého případu.

Od tohoto stanoviska se odchýliti nemá Nejvyšší soud příčiny ani v tomto sporu.

Nemožno tedy rozhodovati všechny spory tohoto druhu podle nějaké naukové these, na příklad, že takové valutové, najmě dolarové doložky třeba řešiti bez ohledu na to, jak jsou osnovány, jednotně na tom základě, že strany se chtěly takovou doložkou zabezpečiti jen proti změnám vnitřní hodnoty Kč a že jen proto připojily doložku, kterou se určuje pro rozsah plnění určitá relace

čsl. měny podle kursu dolaru jako měřítko vnitřní hodnoty čsl. měny. Z toho vyvozují zastánci této teorie závěr, hájený též žalovanou stranou v tomto sporu, že když dolar podstatně poklesl na světovém trhu, že přestal býti měřítkem čsl. měny, poněvadž předpoklad, že dolar je valutou nejpevnější odpadl, a tak že dolarová doložka stala se bezpředmětnou a že třeba tudíž splniti závazek v čsl. měně bez ohledu na dolarový kurs.

Aby však bylo možno takovým způsobem vyložiti dolarovou doložku v konkrétním případě, bylo by třeba, aby také došla výrazu v samé smlouvě, anebo aby aspoň, pokud by byl smysl dolarové doložky podle jejího obsahu nejasný, případná mezera smlouvy dala se vyložiti úmyslem stran, který byl mimo písemní smlouvu buď výslovně nebo jiným konkludentním činem projeven.

V souzeném případě nebylo však zjištěno, že by byly strany učinily — mimo písemní smlouvu — takové projevy, které by mohly sloužiti jako prostředek k výkladu písemné smlouvy v tom smyslu, jako žalovaná strana uplatňuje.

Nižší soudy totiž nezjistily, že by během vyjednávání byl — za stranu žalovanou slyšený — ředitel projev il vůči žalující straně, že účelem sporné klausuly bylo zabrániti nevýhodám smlouvy v případě poklesu Kč, ale stanovisko tohoto ředitele přece přijímají proto, že je notorické a bylo proto tedy uznáno také žalující stranou, že tak zvaná dolarová doložka v š u d e tam, kde se vyskytuje v dlouhodobých smlouvách, sleduje ten účel, aby bylo zabráněno poškození jedné strany, které by moho nastati při vážném poklesu anebo stoupnutí valuty všeobecně za méně hodnotnou považované, v které totiž bylo umluvené plnění dojednáno, a že za takovou valutu byla pokládána, ať právem nebo neprávem, měna československá, kdežto dolar U. S. A. byl notoricky všeobecně pokládán za valutu takřka nezměnitelnou a nejstálější.

Tyto všeobecné úvahy, které nezakládají se na určitém skutkovém zjištění, v konkrétním případě nemohou však z vyložených už důvodů obstáti, kdyžtž z doslovu předmětně dolarové doložky takový předpokládaný úmysl stran nevyplývá. Tomu je tak podle osnovy doložky obsažené v dopise žalované strany z 1. srpna 1928, neboť podle této je patrné, že její ustanovení platí rovnou měrou pro obě strany a proti oběma stranám.

Vždyť obsah její poslední věty přímo váže se na předešlou, kde je řeč o plus minus kolísání průměrného kursu, což zase vztahuje se na určení, že jednotkové ceny vyjádřené v Kč závisí a mění se podle dočasné ceny dolaru v Kč. Z toho logicky plyne, že strany počítaly tu s možným poklesem kursu nejen u Kč, nýbrž i u dolaru, neboť znění doložky v tom ohledu nerozeznává. Jednotková cena vyjádřená v Kč mohla se tedy snížit nebo zvýšiti podle toho, jak se zjistí kursový rozdíl podle parity dolaru v Praze na podkladě průměru značeného 10., 20. a 30. prosince každého roku, pokud se týče kdyby v uvedených dnech záznam na burse se nestal, tedy nejbližšího následujícího dne v p o m ě r u ke kursu

stanovenému dne 1. srpna 1928 (Kč rovná se dolaru U. S. A), při čemž plus minus 10% kolísání průměrného kursu mělo zůstatí nepovšimnuto, a jen kdyby tato hranice byla překročena, bylo by třeba vzíti ohled na celou změnu kursovou.

Soud první stolice pokusil se sice vyložití tuto doložku, zvláště pojem »plus minus kolísání«, tím, že účelem toho bylo zabrániti škodě pro jednu nebo druhou stranu buď ze znehodnocení Kč (inflation) nebo z jejího znehodnocení (deflace), které oba případy byly možny, takže kolísání průměrného kursu nahoru a dolů plynulo by z příčin, které se týkají výlučně československé měny.

Ale když se podkládají stranám úvahy všeobecné hospodářské účelnosti, je třeba, aby tyto úvahy byly v souhlasu s obecnou zkušeností a skutečným stavem věcí.

Sám soud první stolice a po něm i odvolací soud poukazují na zákon č. 102/1925 Sb. z. a n., který ukládal Národní bance, aby se starala o udržování poměru k plnohodnotným cizozemským zlatým měnám na úrovni posledních dvou roků. Tím byla pro budoucnost určena stabilizace československé měny. Tato zákonná směrnice byla skutečně zachovávána se zdarem, a nebylo na tom ničeho měněno co do vnitřní hodnoty Kč, když čsl. měna byla upravena zákonem č. 166/1929 Sb. z. a n. na formální zlatou měnu. Je všeobecně známo, že v hospodářském životě československého státu se uplatňovaly vzhledem na jeho exportní potřeby více tendence inflační než devalvační, takže prakticky s deflací u československé koruny nikdo v roce 1928, kdy byla předmětná doložka ujednána, nepočítal. Devalvace skutečně nastala zákonem čís. 25/1934 Sb. z. a n., kterým byla snížena hodnota měnové jednotky o 16²/₃ %.

Následkem toho úvaha nižších soudů, že smluvní strany, počítající i s případným stoupnutím kursu československé měny v poměru k dolaru, měly by zřetel jen na možnost deflace Kč, je bezpodstatná.

Proto nemožno podle vyjádřeného úmyslu stran vyloučiti ani možnost, že byl předpokládán pokles vnitřní hodnoty dolaru, nač však při splnění smlouvy třeba též vzíti ohled, a nezáleží pak na tom, z jaké příčiny tento pokles nastal. Důvod odvolacího soudu, že strany nemohly čítati se zákonodárným opatřením U. S. A., je v rozporu právě s ustanovením smlouvy, že pro určení cen za elektrický proud jsou směrodatny kursy o 10% vyšší nebo nižší než byl kurs dne 1. srpna 1928. Strany tedy počítaly právě s abnormálními kursovými změnami, ke kterým dochází zpravidla buď následkem vážných poruch hospodářského života nebo následkem zákonodárného zásahu.

Možno připustiti jen to, že valutové doložky toho druhu jsou nedokonalým prostředkem, aby spravedlivě vyrovnaly hospodářské zájmy při dlouhodobých smlouvách. Vždyť kalkulace, za kterých se odhodlaly k smlouvě (výrobní a provozní náklady), pod-

léhají též jiným změnám než měnovým. I sama devalvace domácí měny do určitých hranic zachovává po delší dobu mzdy a ceny surovin a výrobků domácího původu bez podstatných změn a tak dostává se domácímu výroci, kterému třeba platiti podle valutové doložky, premie, která není hospodářsky odůvodněna.

Platí-li přes to smlouva v takovém případě, nemožno jí upřítí platnosti, když následkem poklesu cizí valuty, která usměrňuje plnění v Kč, dostane se výhody dlužníkovi. Risiko je tedy oboustranné, které právě plyne z povahy takové smlouvy.

Námítka žalované strany, že devalvace dolaru v U. S. A. stala se nezákonným způsobem, nebyla ničím doložena. Opak toho plyne z Rozhodnutí Nejvyššího soudního dvoru ve Washingtoně, uveřejněných v díle Arpáda Plascha »Die Goldklausel«. Ostatně je nesporno, že záznam dolarového kursu na pražské burse byl a je in continuo veden, a právě tato okolnost rozhoduje podle výslovného znění úmluvy.

Vývody odvolacího soudu, vztahující se na udánlivé odpoutání dolaru od zlata, jsou mylny, neboť zmíněným zákonným zásahem byl obsah zlata v nynější měnové jednotce cen snížen.

Předmětná doložka neobsahuje však žádného ustanovení, které by se vztahovalo též na obsah zlata v dolaru a podle toho by upravovala jeho hodnotu v poměru k čsl. koruně.

Právě tak jako je pro spor bezvýznamnou intence jedné ze stran, která nebyla druhou vzata na vědomí, resp. nedošla výrazu ve smlouvě, tak je nerozhodnou i okolnost, zdali ředitel žalované strany, která osnovala dopis z 1. srpna 1928, ovládal dostatečně řeč, v které byl dopis psán.

Protože je nesporno, že citovanou smlouvou určené předpoklady k žádosti žalující strany za snížení jednotkové ceny v tomto případě se splnily a podle vyloženého stanoviska také žádost byla i oprávněná, a to placení s výhradou požadovati zpět to, co jí žalovaná strana vyúčtovala podle svého nesprávného stanoviska, zůstává spornou jen otázka výšky žalobního nároku, kterou nižší soudy se neobíraly, pročez bylo třeba napadený rozsudek, kterým byla žaloba zamítnuta, změnit podle výroku a odvolacímu soudu uložit, aby ohledně výšky žalobního nároku dále projednával.

(Rozh. nejv. soudu ze dne 20. 5. 1936, č. j. R III 725/35.)

V. s. r. Karel Křepelka.

Platební výměry nemocenských pojišťoven jako exekuční tituly a osvědčovací akty správní.

Při rozvrhu nejvyššího podání vznesl knihovní věřitel odpor proti příkázání pojistných příspěvků, úroků a exekučních výloh okresní nemocenské pojišťovně v žádaném přednostním pořadí a